

og der blev det liggende. Ja, et enkelt Aar — maaske flere, men jeg mindes i alt Fald et enkelt — fik vi endogsaa samtidig to Forslag, et fra Venstre og et i samme Retning fra Socialdemokraterne, som, saa vidt jeg erindrer, gik en lille Smule videre i Retning af demokratisk Affattelse end det, Venstre den Gang fremsatte. Vi — dermed mener jeg mine Meningsfæller og jeg — lode det passere. Enten sagde vi ved tredje Behandling: „stemmer ikke“, eller vi lode det gaa uden overhovedet at befatte os med det. Imidlertid, et Aar bleve vi enige om at sige: Nu have vi dog egentlig haft nok af hele den Komædie, det fører jo ikke til andet, end at dette Paradenummer kommer igen regelmæssigt hvert Aar, lad os nu hellere sige Nej, indtil det viser sig, at det er Alvor, at der skal gennemføres en Forandring paa det Omraade. Thi det maa vi erindre, det kan ingen bestride, at den Trang til en Reform paa det kommunale Omraade, som nu er til Stede, og som vi erkende er til Stede, den er af forholdsvis ny Dato. I 70'erne og 80'erne, da Spørgsmaalet kom op, var det ikke muligt at fremskaffe en Sangbund i Befolkningen for Nødvendigheden af at gaa til noget, der i Retning af Radikalisme nærmede sig det, som her foreslaas. Det var end ikke muligt for den største og dygtigste Agitator, Danmark nogen Sinde har ejet, at slaa det Spørgsmaal op til et virkeligt Samfundsspørgsmaal, til et Spørgsmaal, som virkelig havde Befolkningens Øre overalt, saa den vilde sætte noget ind paa at føre det igennem. Nej, det kom egentlig først, da vi naaede dertil, at det ny Venstreministerium paa sit Program satte op som et af de vigtigste og første Punkter en Forøgelse af de politiske Rettigheder gennem den almindelige kommunale Valgret. En ganske mærkelig Terminologi for øvrigt, at man vilde forøge de politiske Rettigheder ved at forøge de kommunale Rettigheder. De to Ting ere dog noget forskellige. Men det skal jeg lade ligge. Først fra det Øjeblik begyndte man at faa Øjnene op for, at man led Uret, at nu maatte der ske en Forandring. Naar den nyvalgte Venstregering paa sit store Møde satte paa sit Program, at det var et af de vigtigste Punkter, som man vilde gaa i Ilden for, at forøge de politiske Rettigheder ved den almindelige kommunale Valgret, saa maatte der være begaaet en Uret mod det menige Folk, og saa maatte det ændres. Det var jeg slet ikke blind for, da i 1903 Sagen kom til

Behandling første Gang — derom vidne mine Udtalelser den Gang og derom vidner, at jeg var blandt dem, som straks vare rede til at tage en Forhandling op om dette Spørgsmaal —, og jeg udtalte den Gang, som senere, Ønsket om, at der ikke maatte gaa alt for lang Tid, inden man bragte denne store og betydningsfulde Sag til Afslutning. Jeg tror ikke, der deri ligger noget, som den højtærede Minister kan finde anvendeligt som Angrebepunkt paa mig med Hensyn til min Stilling. At jeg har haft en anden Mening end Flertallet, og at Højre i det hele taget har haft en anden Mening om denne Sag end Venstre, det forekommer mig ikke kan vække Forargelse eller Forundring nogetsteds. Det er dog en kendt Sag, at de to Partier fra Arilds Tid have repræsenteret noget forskellige Interesser. Selv om Interesserne paa mangfoldige Punkter falde sammen — heldigvis —, har der altid været nogen Forskel i Interesser mellem Højre og Venstre, og det vil rimeligvis vedblive; ellers var der jo heller ingen Mening i Adskillelsen, partimæssigt set.

Den højtærede Indenrigsminister mente ogsaa at kunne slaa Kapital af, at jeg nu ikke var saa begejstret for den privilegerede Valgret til Aamtsraadene som for et Aar siden. Ja, jeg vil sige, min Begejstring har aldrig været synderlig stor eller synderlig varm. Jeg skal blot nævne et Par Ord fra min Udtalelse i Fjor ved Behandlingen af det kommunale Valgretsfor-slag, efter at Forhandlingen i Fællesudvalget var bristet. Jeg udtalte den Gang — det staar Spalte 7331 og 32 —, da jeg omtalte de Punkter, hvor der var vist saakaldt Imødekommen mod den konservative Side i Rigsdagen fra Reformpartiets og Regeringens Side, blandt andet følgende: „Endelig er der Nr. 4“ — det var det Punkt, der omhandlede Valget af Aamtsraadene — „som jeg ogsaa paaskønner. Der er givet et lille Tilbud med Hensyn til Aamtsraadenes Sammensætning.“ Og efter at jeg saa er gaaet ud fra det samme og nærmere har paaavist det samme, som jeg paaaviste forleden Dag, nemlig at jeg ikke kan tillægge Aamtsraadene som Korrektiv overfor Sogneraad, der have Tilbøjelighed til at ville gaa for vidt, nogen synderlig Betydning, tilføjer jeg derefter, at jeg tillægger dette Tilbud Betydning, „for saa vidt det vidner om, at Reformpartiets Repræsentanter i Fællesudvalget dog, om end sent, kom i Tanker om, at de maatte af Sømmelighedshensyn vise